

(järg 2. lk.)

Kohalik omavalitsus kui Eesti riigi haldussüsteemi osa

(Algus 1. lk.)

nevatele tasanditele ja eelarvete lahutamise haldustasandite vahel teostatakse vastavate seaduste ja majanduslike tingimuste regulatsioonide kaudu. Ülesannete jagunemist ei saa lahendada üks kord lõplikult ja igaveseks. Seda peaks kaasaajastama aegajalt kui sotsiaalne areng teeb selle vajalikuks ja võimalikuks. Ülesannete jagunemine eespool nimetatud kolme haldustasandi vahel sõltub ka sellest, millised kohalikud omavalitsuse struktuurid on erinevates kohtades tegelikult elujõulised tegutsenud üldantava vastutuse ja õiguste tegelikuks realiseerimiseks vastaval ajaperioodil.

2. Funktsioonide jagunemine.

Loetlemata siinkohal funktsioone,

mida riiklik sektor täidab oma esimese ja teise haldustasandi kaudu, on meie hinnangul kohalikud omavalitsused valmis ja meie arvates peaksid nad reaalselt majandama ja korraldama alljärgneva tabeli esimeses veerus esitatud funktsioone. Sama tabeli teises veerus on näidatud vastava osa täitja enne haldusreformi sisulist käivitumist, mida käsitletakse töö V pkt. 1. osas. Kolmandas tulpas on näidatud, kuidas erinevate eluvaldkondade finantseerimisel võiks jaguneda vastutus riigi keskvalitsuse (riigi eelarve) ja kohalike maksude laekumisest lähtuva finantseerimise vahel, mida kirjeldatakse lähemalt käesoleva pkt. 3. osas.

I Funktsioon (ülesanne, valdkond)	II Varade üleandja, funktsiooni senine täitja	III Finantseerimine		
		Omad tulud	Riigi eelarve	Kohaliku maksud
Sotsiaalsfäär:				
— Põhikoolid	Maakond	0	0,4..0	0,6..1,0
— Keskoolid, güm.	Maakond	0	0,4..0	0,6..1,0
— 16–19-a. haridus	Maakond	0	0,4..0	0,6..1,0
— Lasteaiaid	Maj. & e/võtted	0,3	0,3..0	0,4..0,7
— Huvikoolid		0,5		0,5
— Täiskasvanute koolitus				0,7
— Tervishoid, haigla	Maakond, maj. & e/v	0,3		0,7
— Sotsiaallabi	Maakond, maj. & e/v	0,1	0,7(H/K)	0,2
— Kultuur (s. h. muuseum, raamatukogu, piirk. orkestrid)	Maakond, maj. & e/v	0,7..0,3 (S/F)	0,3	0,7
— Rahvasport	Maakond & maj./ettev.	0,5		0,5
Vallamajandus:				
— Planeering ja maakorraldus	Maakond, maj. & e/v			1,0
— Ehituse järele valve	Maakond	0,7		0,3
— Ehitus ja ü/k hooned	Maj. & e/võtted			1,0
— Teed	Maj. & e/võtted		0,5..0	0,5..1,0
— Heakord	Maj. & e/võtted			1,0
— * Keskkuite	Maj. & e/võtted	0,8		0,2
— * Veevarustus	Maj. & e/võtted	0,8		0,2
— * Heitveepuhastus	Maj. & e/võtted	0,8		0,2
— Prügimajandus	Maj. & e/võtted	0,6		0,4
— Päästeteenistus	Maj. & e/võtted			1,0
— Ühiskondlik transport	Maakond & maj./ettev.	0,8		0,2
s. h. valdade vaheline kokkuleppeliselt				
Omavalitsus:				
— Volikogu, komisjonid, külanõukogu ja... ja vallavalitsus (poliitiline) maj. juhatus				1,0
— Vallaadminist- ratsioon	Maj. & e/v juhtk.	1,0		0,9
— Kodanike tee- nemine	Külanõukogu	0,2		0,8
— Eelarve ja aruandlus	Maakond			1,0
— Maksude planeerimine	Maakond			1,0
Majandus:				
— Ettevõtluse asu- tamine ja arendamine	xxx			1,0
— Tööhõive	xxx			1,0

Märkused: 1) *) Soovitavalt majandamiseks eraettevõtluse korras
2) H/K — Haigekassa, eelarveväline tervisekindlustus
3) S/F — Sotsiaalfond, eelarveväline fond

3. Kohalik eelarve.

Kohaliku valla erinevate valdkondade vaheline tasakaalustatud arengustrateegia rajatakse tegelikult vallavalitsuse ja nende valitud saadikute poolt eelkõige eelarvevaidluste käigus. Eelarve tasakaalustamine ongi see meetod, mis tasakaalustamiseks toimuv arutelu see vahend, mis koos panevad aluse valla sotsiaalmajanduslikule arengule.

Riik peaks täitma oma rolli selle kaudu, et ta garanteerib kohaliku eelarve laekumised eelkõige kolmel põhilisel viisil:

1. Kehtestab kohalike maksude alase seadusandluse, millega ta kindlustab kohaliku eelarve sissetulekud ja kus ta näitab ära, milliste funktsioonide ja missugusel tasemel täitmine tuleb nende vahendite arvel kindlustada.

2. Kehtestab need funktsioonide liigid, millised garanteeritakse riigieelarvest regionaalpoliitika korras ja määrab, kui suures ulatuses toetatakse inimesi, sõltumata nende elukohast riigis. Selleks nähakse ette riiklikult toetused ehk dotatsioonid, millede konkreetsed määrab erinevad sõltuvalt valla või linna tuluklassist.

3. Kehtestab ja teeb avalikuks valdada ja linnade jagunemise tuluklassidesse lähtudes kohalike maksude laekumisest ühe vallaelaniku kohta.

Eelarve ülesehitus vastab kohaliku omavalitsuse poolt tegelikult täidetavatele funktsioonidele. Kulude eelarve põhimõtteliseks aluseks on majandus (ettevõtlus), haridus, kultuur, sotsiaallabi ja tervishoid, omavalitsus, ehk kohalik omavalitsuse organid ja val-

lik- või linnamajandus. Iga valdkonna ja selle sisesse struktuuriüksuse kohta peetakse kulude kohta arvestust kuluartiklite kaupa. Vald-kondade siseste objektide ja ürituste arv ja struktuur erineb sõltuvalt valla või linna omapäras. Meie valla valdkondade ja struktuuriüksuste täpsem loetelu oli esitatud eelmises infolehes koos eelarvega.

Tulude eelarve koosneb kolmest põhimõttelisest tulude rühmast — omad tulud, riigieelarvest makstav toetus ja kompensatsioonid ja kohaliku maksud. Alljärgnevalt on lähemalt selgitatud kohaliku eelarve tulusid.

Omad tulud.

Tinglikult on kuni parema termini leidmiseks mõisega «Omad tulud» tähistatud kohaliku omavalitsuse sissetulekuid, mis laekuvad valla erinevate struktuuriüksuste poolt osutatud teenuste katteks, varade müügist või rentimisest, majanduslikust tegevusest jne. Näiteks on niisugustest tuludeks õpilaste või nende vanemate töökohtade poolt tasutavad toidurahad, kultuuriasutustele pääsmete müügist või vallavalitsusele osutatud trükitehniliste teenuste eest laekuvad teenustasud või «Tehnole» kui valla elamu- ja kommunaalmajanduslikule munitsipaaltegevõttele üüri-, sooja vee, prügiveo jms. teenuste kasutamise eest laekuvad maksed. Kasutajatemaksed on põhilisteks kulude katmise vahenditeks eelkõige elamu- ja kommunaalmajanduse valdkonnas. Tuludeks varadelt on vallale kuuluva munitsipaalvara müügist või rentimisest saadavad tulud, aga samuti valla mõne osakonna või talle kuuluva munitsipaaltegevõtete majandusliku tegevuse tulemusena tekkiv omanikutulu või tulude ettevõtlusest.

Kohaliku maksud ja riiklikud toetused.

Maksustsüsteem peaks tagama kohaliku eelarve iseseisvuse riigieelarvest. Kohaliku omavalitsuse eelarvesse laekuvad:

1. Proportsionaalselt kõikidelt üksikisiku tuludest ilma an. maksuvaba miinimumita arvestatav tulumaks.
2. Kinnisvaradelt (maalt koos muude selle juurde kuuluvate varadega) nende hinnast protsendina arvestatav kinnisvaramaks.
3. Kohaliku tähtsusega maavara- ja teiste loodusressursside kasutamise eest arvestatav loodusressursside maks.
4. Kohalikus omavalitsuses osutatavate (juriidiliste) toimingute tegemise pealt arvestatav toimingu maks.

Kohalike maksude liigid, määrade lubatud vahemiku ja nende sissenõudmise üldise korra kehtestab Riigikogu, konkreetsed rakendamise määrab ja tähtsajad kehtestab kohaliku omavalitsuse volikogu.

Riigi poolt kehtestatavate maksusoodustuste osas kohalikele maksumaksjatelt saamata jäänud ulatuses tulevad vahendid kohaliku eelarvesse riigieelarvest.

Regionaalpoliitikast tulenevalt ja tuluklassidele vastavalt peaks riik toetama kohalikke eelarveid valdkondades, nagu põhi-, keske- ja muu 16..19 aastaste haridus, vanurite sotsiaallabi, laste päevane hoid ja kohalikud teed. Riik võiks seda teostada näiteks alljärgnevalt. Nende funktsioonide osas kinnitatakse üleriigiliselt ühe õpilaskoha, vanuri sotsiaallabiks vajaliku aastaraha, elaniku kohta haiglapäeva, ühe lastaia koha ja ühe kilomeetri tee hoolduse ühiskondlikult kokkulepitud maksumused sõltuvalt konkreetse valla sotsiaalmajanduslikust arengutasemest vastavalt tema tuluklassile. Riigi poolt makstava toetuse osakaal on esitatud siinkohal üksnes printsibi selgitamiseks ja konkreetse arv- väärtuste väljatoomine eeldab eraldi tööd. Riigi poolt kohaliku eelarvesse makstav summa tuuakse välja lähtudes õpilaste arvust, elanike arvust, pensionäride ja puuetega inimeste arvust, laste- aiaaialiste laste arvust ja kohalike teedevõrgu kogupikkusest.

Defitsiit ja laenud.

Eelarve peab käsitlema kulude põhjendatud struktuuri ka juhul, kui eelarve ettevalmistamise või kinnitamise ajal ei ole võimalik ette näha kulude katmist kogu ulatuses. Seda vastaval hetkel puudujäävat osa tuleb eelarves kajastada kui defitsiiti, millele reaalse katte leidmise momendini saab vastavat eelarve osa käsutav ametiisik teha kulutusi ulatuses, mis vastab planeeritud kulu ja defitsiidi vahele. Defitsiidi katmise üks allikaid on tegelikult võrreldes plaanilise eelarvega enam laekuvad tulud. Teiseks, eelkõige hädavajalike kapitalikulude katteallikaks on laenud.

4. Eelarve ja raamatupidamine.

Raamatupidamine kui arvestus-

süsteem tuleb rajada üldise ja ühe-

taolise raamatupidamise põhimää-

rause alusel ühtsele kontoplaanile

ja majandusliku arvestuse korra-

le.

Senine raamatupidamissüsteem on rajatud filosoofiale, mis käsitleb kohaliku omavalitsuse eelarvet kui kõrgema (maakonna) eelarve osa. Selle eesmärgiks oli kontrollida valda antud rahade täpset kasutamist. Praeguse arvestussüsteemi järgi jagunevad tulud eelarvelisteks ja erivahenditeks. Olemasolev käsitlus peab asenduma arusaamaga, et kohaliku omavalitsuse eelarve näol on tegemist isefinantseeriva tervikliku süsteemiga, millel on omad, seaduslikud sissetulekud. Edaspidi tuleb käsitleda kohaliku omavalitsuse struktuuriüksusi kui de- tsentraliseeritud ja suure vabadusastmega iseseisvaid eelarveosi. Neil on olemas eespool käsitletud omatulud ja nende arvele laekuvad riigieelarvest sihtotstarbelised toetused ning neil on selgus kohalikest maksudest laekuvate rahade kasutamise võimaluste kohta.

Raamatupidamine peab eelkõige kindlustama kulude ja nende tuludega katmise arvestamise valdkondade ja struktuuriüksuste ning nende eest aruandekohustustlike vastutavate ametiisikute kaupa. Samuti peab raamatupidamine kajastama valla finantsoperatsioone talle kuuluva- te bilansside kaupa nii, et vallas- sisetse bilansside vahel teostatavatele mitmekordsetele kannetele vaatamata oleks tulud ja kulud valla osas tervikuna kajastatud ühekordsete summadena.

IV KOHALIKU OMAVALITSUSE JA KOHALIKU SEKTORI TEGEVUSALADE KORRALDAMINE.

1. Kaasaegse omavalitsuse olemus ja ülesanded.

Kohalik omavalitsus kujutab endast riiklikust keskvoimust lahutatud, kohalikest huvidest lähtuvalt riikliku seadusandluse raames tegutsevat iseregulatiivset juhtimismehhanismi, mis tugineb kohaliku elanikkonna laialdasele osalemisele kohalike küsimuste lahendamisel.

Kaasaegne kohalik omavalitsus ei ole üksnes haldusüksus, vaid ta täidab oma halduspiirkonnas sisuliselt kolme põhimõttelist erinevat funktsiooni. Oma võimu- ja haldusorganite — vallavolikogu ja vallavalitsuse kaudu teostab vald kohaliku omavalitsus- likku funktsiooni, täites samal ajal ka regulaatori rolli ettevõtluse ja majanduse arengutingimuste loomise ja regulatsiooni kaudu. Teiseks täidab vald sotsiaalsfääris taastootmisega seotud ülesandeid — juhib, korraldab ja majandab (finantseerib) haridus-, kultuuri-, sotsiaallabi ja tervishoiu asutuste tööd ning korraldab ja finantseerib mitmesuguseid kohalikke üritusi nendes valdkondades. Kolmandaks suu- nab ja korraldab vald elanikkonna ühistegevust sotsiaalsfääri niisugustes valdkondades, nagu elamu- ja kommunaalmajandus, ühiskondlikud ehitused, rajatised ja kommunikatsioonid. Selles valdkonnas on vald vastutav organisatsioonide ja korraldamise, kuid üksnes osalise finantseerimise eest, kuna nendes valdkondades on enamikel juhtudel tegemist teenuste konkreetsete tarbijatega, kes valdavalt kasutaja- maksete kaudu tasuvad ise neile osutatud teenuste eest.

Kohalike omavalitsusele pandavast vastutusest ja rollidest ülevaate saamiseks võite kasutada eespool olevat tabelit. Meie valla tegevusvaldkondade ja vastavate struktuuriüksuste ja asutuste põhimõttelised süsteemi

on kajastatud eelmises infolehes

eelarve tabelis.

2. Vallaoorganid ja nende pädevus.

2.1. Kohaliku omavalitsuse teostamine.

Volikogu on vallaelanike poolt valitud 15..35 liikmeline poliitilisi otsuseid tegev kohalik organ, kes kannab vastutust valijate, s.t. oma piirkonna elanike ees eelkõige halduspiirkonna sotsiaal- majandusliku arengu strateegia ja taktia väljakujundamise ja elluviimise, piirkonna ühiskondlike hoonete ja kommunikatsioonide rajamise, generaallaanide koostamise ja nende ehitamise organisatsioonide, munitsipaalomandi ja -maa soetamise ja kasutamise eest, aga samuti valla avaliku korra ja turvalisuse, eelkõige aga inimeste igapäevaelu korraldamise ning ühiskondliku sektori majandamise jms. eest.

Volikogu valib täis- või osalise tööajaga ametisse vallavolikogu esimehe, kui valla poliitilise liidri, kes personaalselt kannab vastutust volikogu tegevuse organiseerimise eest volikogu ees olevate ülesannete lahendamisel. Volikogu esimees on täis- või osalise tööajaga tasustatud valitud poliitiline ametiisik. Volikogu liikmed ja teised volikogu poolt kaastatud komisjonide ja juhatuselise liikmed saavad istungite ja töökoosolekute eest tasu ehk honorari vastavalt nende poolt kulutatud tööajale või osutatud panusele.

Kõige olulisemate ja strateegiliste otsuste tegemiseks korraldab volikogu täis koosseisuga istungeid 6..8 korda aastas. Otsuste ettevalmistamiseks ja mõningaste jooksvate otsuste tegemiseks moodustab volikogu komisjone ja delegeerib neile osa pädevust. Komisjonide arvu struktuuri kindlaksmääramise, devuse delegeerimise ja teised töökorralduse küsimused sätestab volikogu oma kodukorra eeskirjadega. Komisjonid moodustatakse valdkondade kaupa, kusjuures komisjonide arv võib olla väiksem valdkondade (vallavalitsuse osakondade) arvust. Näiteks võiks meie vallas piirduda praeguse kuue asemel minimaalselt kolme alalise komisjoniga (sotsiaallabi ja tervishoid, haridus-kultuur ning tehnika ja kommunaal- majandus, moodustades vajadusel lisaks ajutisi komisjone. Kindlasti peaks vallavolikogul olema (juhtiv) eelarve-finantsskomisjon, kuna suurem osa vallas tehtavatest otsustest on samaaegselt otsustamised rahaliste kulutuste kohta.

Vallavolikogu moodustaks taktikaliste ja täidesaatvate otsuste tegemiseks ja vallavalitsuse töö üle volikogu poolse järelevalve teostamiseks saadikutest või de poolt volitatud (v. a. vallavalitsuse ametnikud) vallakodanikest vallavolikogu sisesse organina juhatus. Juhatus täidaks seda rolli, mida seni on täitnud vallavalitsuse ametnike seast praeguses tähenduses valitud poliitiline valitsus. Juhatus võiks olla moodustatud volikogu juhtiva eelarvefinantsskomisjoni liikmete keskest kui 2..3 korda kuus koos käiv volikogu aktiivne organ. Juhatuses esimeheks võiks olla volikogu esimees ja liikmeteks võiksid eelkõige olla komisjonide esimehed, aga ka teised volikogu poolt valitud kohalikud poliitikud.

Revisjonikomisjon on volikogu poolt moodustatud ja oma tegevuse iseloomult alaline spetsiifiline komisjon järelevalve teostamiseks vallavolikogu otsuste täitmise üle eelkõige eelarve täitmise ja aruandluse valdkonnas.

Vallavalitsus oleks mittepoliitiline täidesaatev organ vallavolikogu poolt tehtud otsuste täidesaatevaks. Vallavalitsuse tööd juhiks vallavanem, kelle võtab tööle vallavolikogu töölepingu alusel. Vallavalitsus koosneb vallavane- ma poolt töölepingu alusel palgatud ametnikest (nõunikud, peaspetsialistid), kes on vastutavad eelarvega kooskõlas oleva finants- majandusliku tegevuse korraldamise eest neile alluvas valdkonnas. Nad juhidavad ja korraldavad vastavate osakondade ja nende teenistujate tööd.

2.2. Sotsiaalsfääri korraldamine.

Kohalik omavalitsus korraldab vähemalt ühiskondliku kokkuleppega sätestatud tasemel taastootmisega seotud funktsioonide täitmist järgmistel sotsiaalsfääri valdkonda kuuluvate asutuste finantseerimise ja majandamise kaudu: — Haridusasutused ja lasteaia- — Kultuuriasutused ja rahva-

- spordiorganisatsioonid
- Sotsiaallabiüritused
- Sotsiaallhoolekanduasutused
- Tervishoiuasutused

Samuti organiseerib ja finantseerib kohalik omavalitsus kas osaliselt või täielikult mitmesuguseid üritusi nendes valdkondades. Rõhutame, et enamikel juhtudel vald eelkõige just finantseerib ja majandab, s. t. kindlustab majanduslikud tingimused õpetamiseks ja laste kasvatamiseks, vanurite abistamiseks, inimeste raviks jne. Hariduse, ravimise jne. kvaliteedi kindlustab riik arste, õpetajaid ja teisi vastavaid spetsialiste ettevalmistavate õppeasutuste olemasolu ja metoodilise juhendamise kaudu ning teiseks valdada üle riikliku järelevalve teostamise kaudu.

2.3. Vallamajanduse korraldamine.

Kohalik omavalitsus on oma piirkonnas eestvedaja sotsiaalsfääris ühistegevuse korraldamisel ja vastutaja mitmete elamu-, kommunaalmajanduse ja teiste tehnilis-majanduslike teenuste osutamisel ja selleks vajaliku materiaaltehnoloogilise baasi olemasolu eest. Vallamajanduse sisuline erinevus eelmises osas käsitletud sotsiaalsfääri valdkondadest seisneb selles, et nende teenuste osutamisel võib vald asutada nii munitsipaalstruktuure kui ka anda need majandamiseks eraettevõttele. Oluline erinevus on ka finantseerimises — nimetatud teenuste eest tasuvad nende teenuste tarbijad tarbijamaksede kaudu peamiselt ise. Ainult mõnede teenuste liikide osas peab vald finantseerima osaliselt (prügimajanduses korra loomise alperioodil) või täielikult (surnuadade hooldus, teede ja tänavavalgustuse hooldamine jmt.) valla eelarvesse laekuvate kohalike maksude arvel. On tõenäoline, et proportsioonid nendeski valdkondades muutuvad aja jooksul eraettevõtluse osakaalu kasuks.

2.4. Meie vallavalitsuse struktuur.

Et tegelikkuses realiseerida valla funktsioone ja täita vallavolikogu otsuseid, on meie vallavalitsuse poolt viimase kahe aasta jooksul kooskõlas valla poolt ülevõetud funktsioonide järkjärgult tööle rakendatud alpool esitatud teenistused (osakonnad), mida juhivad nõunikud kui/ja peaspetsialistid. Kohaliku omavalitsuse väljakujundamise alguses on mitme osakonna koosseis piiratud üksnes vastava juhi tööle rakendamiseks. Igale tähtsamale juba olemasolevale või tekikivale eluvaldkonnale vastab vallavalitsuse struktuuris vastav osakond (teenistus). Käesoleval perioodil on vallavalitsuse struktuur alljärgnev:

1. VALLAVANEM Jüri Poolak täidab samaaegselt sisuliselt kolme erinevat rolli. Ta on nii valla täidesaatev liider, vallavalitsuse juht kui ka administratsiooni ülemus. Tema teenistuses on sekretär-masinakirjutaja, kes ühtlasi on ka kaadriinspektor. Vallavalitsuse autojuht teenendab kõiki vallavalitsuse töötajaid.

OMAVALLITSUSLIKUD TÄITEV-STRUKTUURÜKSUSED JA AMETNIKUD:

2. Vallasekretär Peeter Rahnik on vastutav kodanike avalduste lahendamise ja nende juriidilise teenindamise ja elanikkonna arvestuse ja elanikeregistri pidamise korraldamise ning kantselei töö organiseerimise eest. Kantselei töötab 2 teenistujat.

3. Finantsnõunik Peeter Albi, ühtlasi ka abivallavanem, on vastutav eelkõige eelarve planeerimise, aga ka eelarve ja kohaliku omavalitsuse struktuuri väljaarendamise eest. Teenistujaid ei ole.

4. Peeraamatupidaja Helve Pugen on vastutav raamatupidamise, aruandluse, finantsoperatsioonide sooritamise ja eelarve täitmise korraldamise ja raamatupidamisosakonna töö organiseerimise eest. Raamatupidamises töötab 2 raamatupidajat ja raamatupidaja-kassapidaja.

5. Majandusnõunik Jüri Sild korraldab (eelkõige omandireformist lähtuva) ettevõtluse asutamise, arendamise ja lõpetamise vallapoolseid tingimusi, maksustamise tingimusi ja maksusoodustusi ning tööhõive probleeme. Tema teenistuses töötab ökonomist-sekretär.

6. Arvutikeskuse juhataja kohuseid täidab lepingulisel alusel Alo Sillamaa, kes kujundab välja valla arvutivõrku ja andmebaasi.

VALLAMAJANDUSLIKUD STRUKTUURÜKSUSED JA AMETNIKUD:

7. Peainsener Toomas Kalvet on vastutav vallamajanduse järgnevate tehniliste ja kommunaalmajanduslike harude korraldamise eest: elamu-kommunaalmajandus, keskküte ja soojavarustus, veevarustus, kasutatud vee kogumine ja puhastamine, energeetika, ühiskondlik transport, ühiskondlike hoonete, teede, tänavate ja haljasalade korrashoid, prügi- ja jäätneemajandus jms. Ta on ühtlasi nimetatud ülesannete täitmiseks asutatud valla munitsipaaltegevuste «Tehno» juhatuse esimees.

8. Keskkonnakaitsenõunik Mare Nirgi vastutab looduse ja keskkonnakaitselase töö ja loodusressursside kasutamise tehnilis-majanduslike tingimuste korraldamise eest.

9. Turvanõunik Olavi Lossi on vastutav kohaliku päästeteenistuse ja avaliku korra kaitse organiseerimise ja loodusõnnetuste, tulekahjude jmt. võimaliku eni-nemise korral vältimatu abi korraldamise eest. Tema pühitulesandeks on koostöö organiseerimine politsei, kaitseliidu, ühiskondliku liiklusalale, tuletoetajate, kiirabi jt. vahel.

10. Maanõunik Ruth Albi on vastutav maareformi läbiviimise ja sellest tuleneva edasise maakorralduse ja maomandide (kinnisvarade) arvestuse ning munitsipaalmaade vallapoolse kasutamise eest. Osakonnas töötab 2 maakorralduse tehnikut.

11. Metsainsener-inspektor Ain Otter tegeleb valla piires asuvate mitteriikliku metsakorraldusega ja tärelvalvega.

SOTSIAALSFÄÄRI STRUKTUURÜKSUSED JA AMETNIKUD:

12. Kultuurinõunik Ilve Tobreluts on vastutav kohalike rahvakunstide ja kultuuriürituste ning rahvaspordiürituste korraldamise, rahvamajade, raamatukogude, spordihoonete jms. majandamise eest.

13. Haridusnõunik Mihkel Mänd on vastutav koolide, lasteadeade, ameti- ja huvikoolide majandamise, täiendushariduse korraldamise ja noorteprobleemide pedagoogilise lahendamise organiseerimise eest.

14. Sotsiaalnõunik Lea Mäsepp korraldab vanade, puuetega inimeste ja puudust kannatavate inimeste heaolu tagamist ja vallapoolset toetamist, organiseerib sotsiaalabi keskuse tööd ja abi vajavate inimeste kodust teenendamist ja nn. ühissupiköökeide tööd. Osakonnas töötab 1 teenistuja.

2.5. Kohaliku omavalitsuse organite ja ametiisikute vastutus.

Kohaliku omavalitsuse organite ning poliitikute ja ametiisikute kompetents määratakse kohaliku omavalitsuse alaste ja teiste seadustega ja meie valla põhimäärusega.

Käesoleval ajal on vallavolikogu poolt moodustatud poliitiline vallavalitsus. Selle koosseisu on nimetatud 5 liiget vallavalitsuse töötajatest ametikohtade järgi. Nendeks on vallavanem, abivallavanem, vallasekretär, maanõunik ja finantsnõunik. Volikogu liikmetest on vallavalitsuses 3 liiget, kes esindavad vastavalt V.-Maarja, Vao ja Triigi kolhoosidele vastavate piirkondade kui vähimate, meie valla siseste sotsiaalmajanduslike tervikpiirkondade elanike huve.

Reformi tulemusena tuleb vallavolikogu kui poliitiline organ ja vallavalitsus kui täidesaatev organ ning nende pädevus ja vastutus selgelt piiritleda. Rõhutame, et ei ole teisi vastutajaid vallaelanike ees, kui nende poolt valitud vallavolikogu esimees ja liikmed. Vallavanem, vallavalitsuse ametnikud ja teenistujad on tööle võetud töölepinguseaduse alusel ja nemad on vastutavad vallavolikogu ees nimetatud seadusest tuleneva vastutuse piires. Põhjamaade praktika kohaselt ametnikud ja teenistujate tööleping ei ole sõltuvuses poliitiliste organite, see tähendab vallavolikogu ja tema komisjonide valimiste tulemustest.

Teoreetiliselt võiks nõustuda seisukohaga, et mõistet «vallavalitsus» kasutatakse vallavolikogu sisese poliitilise juhtorgani (eespool nimetatud «volikogu juhatus») tähenduses ja mõistet «vallavanem» vallavolikogu esimehe

kui poliitilise liidri ametinimetuse. Praktikas aga soovime lahtuda reaalselt välja kujunenud seisukohtadest ja inimeste harjumustest. Sellest tulenevalt nime-tagu vallavalitsuseks seda valla täidesaatevat asutust, kus inimesed on harjunud oma igapäevaseid asju ajama ja dokumente saama ning vallavanemaks selle vallavalitsuse juhatajat, kes juhib vallavalitsust kui asutust ning nõunike ja teiste ametnike tööd.

V AVALIKU (EELKÕIGE KOHALIKU) SEKTORI KORRALDUS MINEVIKUS JA TULEVIKUS JA HALDUSREFORMI VÕIMALIKUD ETAPID.

1. Ülevaade avaliku sektori korraldusest minevikus.

Maapiirkondades tekkisid kohaliku omavalitsuse algel moodunud sajandil seoses talumajanduse mõisatest eraldumisega ja iseseisvumisega. Mõisniku poolt inimeste igapäevaelu korraldamise asemel vajati haldusstruktuuri, mis seoks ühtseks tervikuks nii mõisa enda kui ka talupered ja muu sõltumatu maarahva. Eesti Vabariigis kujunes II Maailmasõja alguseks välja tugev kohalik omavalitsuslik haldussüsteem. Kaasaegsest moodsast haldussüsteemist erines tolleaegne sellega, et valla poolt osutatavate ühiskondlike teenuste maht oli tänapäevaste arusaamade kohaselt väga tagasihoidlik.

Viimastel aastakümnetel on kohaliku piirkonna omavalitsuslikku haldamist teostatud kolme erinevat tüüpi institutsiooni koostöö tulemusena. Analüüsides kohaliku administratsiooni funktsioonide jagunemist on üldjuhul räägitud rajooni (maakonna) ja külanõukogu (valla) rollist või haldustasandist. Eestis on aga väga vähe poliitikuid, uurijaid ja spetsialiste, kes suudavad või soovivad tunnustada ettevõtete ja majandite sisulist osa, kes erinevatel hinnangutel on katnud maapiirkondades ja alevites 40...60% kohaliku sotsiaalsfääri kuludest või korraldanud oma organisatsiooniliste vahenditega nende funktsioneerimise. Erinevalt maapiirkondadest on linnades ja enamik linnas tüüpi suurtes alevites kogu eeg elamu- ja kommunaalmajanduslikke ja teisi sotsiaalsfääriobjekte finantseeritud riigieelarvest.

Külanõukogud ja alevinõukogud kui esmatasandi haldusüksused kujunesid välja omaaegsete valdade siseste moodustistena. Nende peamiseks töövaldkonnaks oli elanike registreerimine ja varustamine igapäevaseimate (juriidiliste) dokumentidega ja külanõukogu territooriumil elavate elanike piisiküsimuste lahendamine, valimiste ja teiste taoliste aktsioonide korraldamine. Külanõukogul puudusid omad, talle laekuvad tulud ja nende peaaegu olematu eelarve oli rajooni eelarve väikene osa. (Väike)linnade rahalisel võimalusel ja reaalse roll olid oluliselt suuremad ja selle tõttu olid ka nende struktuurid täielikumalt välja kujunenud võrreldes külanõukogude täitevkomiteede väga algelise struktuuriga.

Rajooni täitevkomitee, hiljem maakonnavalitsus kui teise tasandi kohalikkude administratsiooni teostav institutsioon, korraldas metoodilisel ja finantseerimisbaasiliselt vabariigi eelarvest saadud rahadega haridust, suuremat osa sotsiaalabi, kultuuri, lasteade, tervishoidu jms.

Ettevõtteid ja/või kolhooseid ja sovhooide kui mitteametlikud, kuid sisuliselt kohalikkude omavalitsust teostavad subjektid korraldasid organisatsiooniliselt ja finantseerisid ühistööga ja ühisomandi baasil loodud kasumiga enamike kohalike ühiskondlike hoonete ehitamist ja sotsiaalsfääri ja elamu- ja kommunaalmajanduslike objektide ja ürituste majandamist ning finantseerisid täiendavalt kohalikke hariduse, kultuuri, tervishoidu ja sotsiaalabi asutusi ja üritusi.

Osakaalu jaotus maaelu korraldamise erinevate osatähtjate vahel on olnud muutuv. Küla- ja alevinõukogudel on sisuliselt olnud väga vähe reaalselt võimu kohaliku elu juhtimisel. Maakonna käes on olnud valdkonnad, nagu haridus, kultuur, tervishoid ja sotsiaalabi, millede korraldamine ei kandnud endas mitte niivõrd (raha)võimu kuivõrd eelkõige metoodilist suunamist. Igapäevaelu korraldamise ja sotsiaalmajandusliku arengu seisukohalt pea-

mised (finantseerimis)otsused langetati ettevõtete või/ja majandite juhtide või juhatuste poolt. Aja jooksul on kasvanud majandite ja ettevõtete roll kohaliku elu korraldamisel. 40-aastase nõukoguliku haldamissüsteemi tulemusena on Eestis ettevõtete kesksete alevike-alevite ja majandite kesksete territooriumide baasil välja arenenud tegelikult vähimad sotsiaalmajanduslikud tervikpiirkonnad neile iseloomulike ja neile kuuluvate keskasulatega ja vastava infrastruktuuriga. Nimetatud tervikpiirkondade kaupa on välja kujunenud ka vastavad kohalikud kogukonnad kui vähimad inimpopulatsioonid. Eestis oli käesoleva haldusreformi alguseks ligikaudu 300 majandit ja 250 külanõukogu. Samas suurusjärgus on olnud valdu ka 1930-ndate aastate lõpuks. Vähimad omavalitsuslikud haldusterritooriumid oleksid võinud ja peaksid valdavalt baseeruma nende vähimatele sotsiaal-majanduslikele tervikpiirkondadele, loodagu siis nende baasil vallad või osavallad.

Haldusreformi reaalse kohaliku omavalitsusliku elukorralduse väljaarendamiseks saab olla edukalt teostatav üksnes samaaegselt koos (põllumajandusliku) omandireformi ja maareformi läbiviimisega nende piirkondade kaupa. Tegemist on kompleksse reformiga, millega korraldatakse ümber maaelu tervikuna. Reformi käigus kohaliku omavalitsuse roll kasvab järsult ja alles nende protsesside käigus areneb tegelikult välja kohalik omavalitsus kui institutsioon.

2. Haldusreformi etapid.

Kohaliku omavalitsusliku halduskorralduse väljakujundamisel võiks eristada kolme etappi, mida mõningatel juhtudel võib kohalikust initsiatiivist tulenevalt realiseerida samaaegselt.

I etapi peamine sisu on niisuguste kohalike omavalitsuslike funktsioonide nagu haridus, tervishoid, kultuur ja sotsiaalabi maakondade poolt üleandmine ja valdade poolt nende vastuvõtmise ne koos vastava tulude baasi, varade jms üleandmisega ja ülevõtmisega. See etapp peaks olema kõikjal lõppenud 1992. aasta lõpuks.

II etapi sisuks on maareformi ja (põllumajandusliku) omandireformi läbiviimine sotsiaal-majanduslike tervikpiirkondade kaupa. See algas 1992. a. omandireformi komisjonide moodustamisega majandite (potentsiaalsete osavaldade) kaupa ja valla territooriumil asuva riigivara taotlemisega munitsipaalomandusse. Selles protsessis endiste riigi või ettevõtete ja majandite poolt majandatud ja finantseeritud sotsiaalsfääri varad ja inimstruktuurid lähevad üle kohalikele omavalitsustele ja tekib munitsipaalomand. Otsustada saab omanik. Kui see pole selge, ei saa tekkida ka omanikule vastavat otsustuste protsessi. On oluline, et potentsiaalne munitsipaalmaa ja vajalikud munitsipaliseeritavad varad ei läheks nn. osakute katteks arvestusse.

Selle etapi tulemusena lõpeb segavastutus ja -korraldus ning tekib munitsipaalomand ja omanikule vastav otsustusõigus. Samuti lõpetatakse volikogude uute koosseisude valimistega vastuolud ja praegusest segavastutusest tingitud määratuse poliitilise võimu osas. Sellel perioodil ei ole põhieesmärgiks halduspiirkondade muutmise, vaid olemasolevate valdade ja maakondade kaupa poliitilise süsteemi korrastamine.

III etapp. Peale esimese ja teise etapi teostumist saab käivitada kolmanda etapi, mille sisuks on valdade (aga samuti maakondade) optimaalne suurus — küsimus, mis on Põhjamaades lahendatud 70-ndate aastate alguses. Siis tuleb valdade vaheliselt sisuliselt väljakujunenud ühistegevusest lähtudes lahendada efektiivse valitsemise ja majandamise probleem — kui suured peaksid olema vallad. Põhimõtteliselt võib seda realiseerida valdade vabatahtliku liitumise või lõpuks sundusliku liitumise teel, nagu on seda tehtud Taanis või Rootsis. Meie olemasolevate seisukohalt, et tegelikult sobib Eesti valdadele mitte mehaaniline liitumine vaid hoopis valdade vaheline koostöö koostööperioodi kaudu, nagu see on tehtud Soomes. Koostööperioodi kaudu saavutame olukorra, et vallad kui inimkogukonnad ei ole põhjendamatult suured nagu see on juhtunud Taanis ja Rootsis, vaid on suhteliselt väiksemad,

nagu see on Soomes. Kuid samal ajal arenevad koostööperioodi baasil välja suuremad tehnilised ja kommunitatiivsed süsteemid, mida on efektiivsem ühiselt majandada.

3. Kokkuvõtteks.

Praeguste, seni toimunud maakondade, endiste kulanõukogude ehk praeguste valdade ja sisuliselt kohaliku omavalitsust teostanud ettevõtete ja majandite koostöö, võimu, varade ja vastutuse ümberjagunemise kaudu kujuneb Eesti igas kohalikus sotsiaal-majanduslikus tervikpiirkonnas seal elava kogukonna poolsete iseseisvate otsustuste alusel välja kohalik ühiskondlik sektor ühelt poolt ja erasektor — ettevõtlus ja eraomandus teiselt poolt. Riik omalt poolt võtab üle temale omaste funktsioonide täitmise ja sellega kaasneva vastutuse ja nii kujunebki välja uus, võimu- ja vastutuse jaotus riigi tänapäevane ühiskondlik töö-, ja kohalike omavalitsuste ning ühiskondliku ja erasektori vahel. Me peame jõudma tõdemuseni, et nihked majandusprotsessis ja halduses koos muutustega inimestevahelises ongi iga päev ja pidevalt toimiv reform, mille keskmes on inimene ja teda ümbritsev elukeskkond.

* * *

LÕPETUSE ASEMELE

Kui püüda määratleda, millest Eestis on kõige rohkem puudu riikliku haldussüsteemi ja kohaliku omavalitsuse kiireks väljaarendamiseks, siis tuleks esimesena nimetada teadmiste ja objektiivse informatsiooni puudumist kaasaegse (Põhjamaade või Lääne-Euroopa maade) ühiskonnas ülesehituse, demokraatia traditsioonide ja kohaliku omavalitsusliku halduskorra kui ühiskonna alustala kohta. See tunnetuslik arusaam kohaliku omavalitsuse olemuse, tema toimimise loogika ja organiseerumise korra kohta puudub suurel määral nii elanikkonnal kui ka tema poliitikutel ja seda asendab (nostalgiline) mälestus 40-ndate aastate eelsest Eestist. Tuleb aga arvestada, et tollane ühiskonna korraldus oli teistsugune ka teistes riikides. Seetõttu võiks alla kriipsutada muude hädasti välisabi korras lahendamist vajavate probleemide hulgas siiski vajadust paluda abi korras kompetentset selgitust rahvale ning õpetust ja ekspertabi tema poliitikutele ja spetsialistidele, et selgust saada nii kohaliku omavalitsuse kui ka riigihaldamise finants- ja majandusprobleemide olemusest, loogikast ja organiseerimisest. Asi, mida Eestimaa tõesti vajab, on põhjalik, kõikehõlmav õpetus, mis selgitaks eestlastele maailma kogemusi, et ära hoida võimalikke ebamajanduslikke ja ebaõigeid üleminekuaktsioone juba käimasolevate reformide protsessis.

Peeter ALBI,
abivallavanem

Jumalateenistused EELK Väike-Maarja kirikus

- * 24. detsembril 15.00 — j. ululaupäeva jumalateenistus. Esineb koor «SOLARE» Rakverest.
- 19.00 — li.urgiline jumalateenistus. Kaelud armulaud
- * 25. detsembril 11.00 — j. ulu esimese püha jumalateenistus.
- * 26. detsembril 15.00 — j. ulu teise püha jumalateenistus.

Saagem tuttavaks valla töötajatega

Mina töötan keskkonnanõunikuna

Mida teeb ja millest mõtleb keskkonnanõunik?

Lühidalt päritolust.

Olen üles kasvanud Kohtla-Järvel, diplomini (1977) järgi vesi-varustuse- ja kanalisatsioonieriala insener, tol ajal teine keskkonnakaitse eriala Eestis. Töötanud olen veepuhastusjaamas, ehitusorganisatsioonis, hüdro meteoroloogia teenistuses ja kolhoosis keskkonnakaitse insenerina. Peres on kolm last.

Keskkonnakaitsest üldiselt.

Kui inimene elaks loodusseadustega kooskõlas, ei oleks keskkonnakaitset vaja. Kui ta tarbiks ainult eluliselt vajaminevat ja mitte tootjate poolt pakutavat suurt hulka mittevajalikku toodangut, mille kasulikkust ja vajalikkust reklaamitakse ja toetada püütakse, elaks ta kooskõlas loodusseadustega, s.t. oleks terve. Meie inimlikud hädad ja haigused pole muud kui loodusseaduste eiramise tulemus. See on varjatud külg.

Vääratootmistevõime tagajärjel tekivad õhu-, maa- ja vee-saastet me tunneme ja teame kõik. See, et inimese poolt sünteesitud ained loodusesse sattudes tootumisahtala viimases lülis kontsentreeruvad (näit. inimeses või rõõvlinnus) on samuti teada. Kõik eelpoolõeldu peaks olema keskkonnakaitse lähtealuseks. Keskkonnakaitse eesmärgiks on luua inimese arengu vajalikud nii materiaalsed kui ka eetilised-moraalsed tingimused — puhas keskkond inimese tervise pärast ja puhas keskkond inimese vaimse ja kõlbelse arengu eeldusena. Võib ju väita, et jäägu see elu varjatud külg rohkem meditsiini valdkonda, kuid meditsiin tegeleb ju tagajärgedega mitte põhjustega. Ja teeb seda meie tingimustes hästi, ärgem nõudkem võimatut.

Me oleme eluvõimelised siis, kui me oleme suutlised vabanema endi poolt tekitatud saastest. Need töed tunduvad kellelegi võib-olla loosungitena, kuid minu jaoks määravad ometi minu töö sisu.

Looduskaitsealase seadusandluse poolt vaadatuna elaksime justkui turumajanduse tingimustes. Kuid need seadused praegu ei toimi. Selliste vastuolude võrgus peame õppima jääma tasakaalukaks, terveks ja optimistlikuks.

Oma igapäeva tööst.

Püüan teha kõik, et looduskaitsealane seadusandlus elus realiseeruks. Ettevõtteid tuleb abistada keskkonnanõuhutute tehnoloogiate leidmisel, uurimis-projekteerimistööde tellimisel. Ettevõtelt tuleb nõuda nende ürituste finantseerimist ning keskkonnanõuhutust tehnoloogias kinnipidamist. Vastava keskkonnakaitse tehnika ostmise ja hankimisega tegelevad ettevõtted ise. See on majanduslik ülesanne. Kodanikele tuleb anda õigeaegset keskkonnakaitsealast infot ja propageerida tervet eluviisi. Nõuda saab kodanikel nendele olmetevõimete keskkonnasäästlikku käitumist. Riigilt tuleb nõuda seadusandluste täiustamist ja majandusliku olukorra normaliseerimist. Keskkonnakaitsele pandud ülesanded eeldavad osalemist töötustes, põllumajanduses, ehituses, olmes, tervishoius.

Keskkonnakaitsealast infot kogub ja väljastab ministeriumi juures asuv loodustalituse info-keskus. Uuringute tellimine pole enam võimalik ja neid on meie kandis ka piisavalt tehtud. Siiski õnnestus jätkata laiemalt huvi pakkuvat tööd põhjaveesaaste kohta (millest edaspidi).

Pandivere vesi on ja jääb pikaks ajaks reostatuks. Suures osas nõuetele mittevastava vee eest peame aga maksma kõrget veeressursimaksu, millest 80% läheb vabariigi eelarvesse. Ettepanekutele läbi vaadata vastav valitsuse määrus ja suurendada veeressursimaksu kohalikku eelarvesse laekuvast osa, samuti saastemaksu osaliseks laekumiseks kohalikku eelarvesse (läheb vabariiklikku keskkonnafondi) ei vas-

tata. Nimetatud küsimustes tehti pöördumine Eesti Vabariigi Valitsuse poole ka novembri keskel Tartu JKK-s vallatöötajatele korraldatud kursustest osavõtjate poolt.

Veel hiljuti saime toetust veehaarde I ehitusjätkekorralduse projekti lõpetamiseks. Nüüd Rakvere keskkonnakaitse osafondil enam raha ei ole, vabariiklik fond finantseerib ainult 90%-lise valmidusega veekaitse rajatise. Lähemal ajal tulevat arutusele keskkonnafondi ülevõtmine vabariigi eelarve osaks ja võib-olla maksed suurenevad süveneva inflatsiooni tõttu veelgi. Uut veehaardet edasi projekteerida pole enam võimalik. Toon siinkohal ära Rakvere LKT vägagi kummalise seisukoha veehaarde küsimuses, tsiteerin: «Lääne-Virumaa LKT on seisukohal, et käesoleval ajal ja ka lähemaks perioodiks (ca 10 a.) on Väike-Maarja alevik kindlustatud vee-ga olemasolevatest puurkaevudest ja uue veehaarde ehitust ei saa pidada esmajärguliseks.»

Elanikkonnal tuleks mõelda sooja- ja külmaveemootjate paigaldamisele oma korterites. Arvutusliku ja tegeliku veetarbimise vahe võib olla 4 kuni 5 korda. Vähemalt majal peaksil olema ka keskkütte soojusmootjad. Asjahuvilistele teadmiseks, et alternatiivküttele ülemineku küsimustes võib pöörduda Väike-Maarja kolhoosi endise projekteerija hr. Vladimir Valgu poole telefonil 724 181 Harju maakond, Kiisa, Viljandi mnt. 13.

Väike-Maarja alevi puhastusseadmetega on meil lood tunduvalt paremad. Kas keskkonnafond pooleliolevat ehitist aitab lõpetada, ei tea. Väga suuri kulutusi on teinud Väike-Maarja kolhoos. Alates 1991. a. 612 00 EEEK, 429 000 SEK, 60 000 USD ja 5 000 DEM. Suur tänu Väike-Maarja kolhoosi rahvale! Käes on 2 pöördõela, tulemas on pumbad, ilmselt jäävad ära importseadmetest muda töötlemise tsentrifuug ja biofiltrid. Puhastusseadmete rekonstrueerimise lahendusvarianti tuleb lugeda väga õnnestunuks: suuremahulisi ehitustöid ei ole, samal ajal on projekt kõrgel tehnilisel tasemel, vastates igati kaasaja nõuetele. Kogu kompleks-lahendus tagab reoveepuhastuse põhiprintsiibi kinnipidamise, s.t. puhastuse võimalikult suure mitmeastmelisuse. Projekti autoriks on vabariigi üks nimekamaid spetsialiste hr. Enno Kirt. Koostöö temaga on olnud minu töö kõige meeldivam osa (muidugi suhetes väljaspool meie valda). Meeldiv oli koostöö ka veehaarde, alevi heitveepakkolektori ja juustutsehhi vihmavete kanalisatsiooniprojektide autoritega. Ilmselt jäävad aga need tööd pikaks ajaks lausahtlisse.

Loodusvarade kasutamisel on kord järgmine: **LOODUSKESKKONNA JA -VARADE KASUTAMISÕIGUS TEKIB ETTEVÕTETEL, KUI**

1. neile on eraldatud vajalik **territoorium** (maa annab kasutamiseks vallavalitsus maa-ameti poolt kehtestatud korras);
2. on sõlmitud loodusvara **kasutusleping**. Kohalike looduslike, mineraalsete ehitusmaterjalivaru-de, turbavarude ja põhja- ning pinnavee kasutamise osas sõlmitakse kasutusleping vallavalitsuses enne ettevõtte tegutsemisloa andmist. Lepingus on märgitud loodusvara maht, kaitsereežiimi järgimise nõue, säästliku kasutamise nõue, erinõuded kasutatava tehnoloogia kohta, maa rekultiveerimise tingimused jt. eritingimused;
3. on väljastatud loodusvara **kasutamisluba**. Kohalike looduslike ehitusmaterjalivarude või pinnase (maa-ainese) kasutusloa, samuti loa turba toomiseks alla 100 ha pindalaga soodes väljastab vallavalitsus pärast kooskõlastamist LKT-ga. Karjäärde osas eeldab see nõutekohast geoloogia- ja markseideridokumentatsiooni (geoloogilise uuringu luba ja aruanne, karjääri plaan, mäetööde arengukava, tegevuslitsents jne.).

Üksikisikutel on lubatud kae-

vandada maa-ainest ja **maavara**-sid neile eraldatud maa-ala piires ilma kasutusloata ainult isikliku majapidamise tarbeks (talude kasutusse arenguks).

Pinna ja põhjavee kasutusloa väljastab LKT, kusjuures vallavalitsus kooskõlastab eelnevalt nende osa eritingimused. Põhja-vee kasutusloa on vajalik kõigile tarbijatele, kelle veetarve ületab 10 m³/d, kui tarbija on reostaja, on õigus seda piiri alandada.

Loa jäätmete ladustamiseks (jäätmeluba), heitmeloe saaste-ainete suunamiseks atmosfääri ning loa heitvee juhtimiseks pinnaveekogudesse või pinnasesse annab LKT kooskõlastatult vallavalitsusega. Juhin tähelepanu, et nüüdsest peavad loomapidamis-farmide omanikud, kelle veetarve ületab 10 m³/d ja kelle heitveed lähevad põllule laotamiseks, taotlema selleks luba.

Looduskasutuse maksustamisest.

Kohalikku eelarvesse laekub kohalike looduslike mineraalsete ehitusmaterjalide varude kasutusemaksudest 70% ja veeressursimaksust 20%. Saastemaks (õhu reostamise, vee reostamise ja jäätmete ladustamise eest) läheb keskkonnafondi.

Maksustamisele kuuluvad:

1. Kohalike looduslike mineraalsete ehitusmaterjalide kasutamise-loaga ettevõttele kaevandamiseks eraldatud varud (tegutses ettevõttes maksu kehtestamise momendil olevad jääkvarud). Kaevandamiskadod, kaod maapealsete objektide kaitsetervikutest ning maavara risutamise ja hävitamise eest rakendatakse neljakordset maksumäära.
2. Turbavarude kasutusloaga ettevõttele kasutamiseks eraldatud turbavarud, mis on arvatud õhk-kuivale turbale 40% niiskuse sisalduse juures. Kõrgendatud maksumäärad rakendatakse turbavarude hävitamise eest.
3. Põhja- ja pinnaveekasutus, mis on reglementeeritud veekasutusloaga sõltumata sellest, kas vett saadakse veetarbija enda või teisele valdajale kuuluvast veevõrgust. Lubatust suurema veetarvituse või veekasutusloa puudumisel makstakse veekasutus viiekordselt. Tiigikalakasvatuseks kasutatavat veet ei maksustata.
4. Veekasutusloaga reglementeeritud reoainete heitveega ärajuhimine pinnavette ning pinnasesse. Need, kes juhiivad reoained veekasutuse aruannet esitava ettevõtte kanalisatsiooni, hüvitavad reostusmaksu kanalisatsioonivaldaja kaudu (sõlmitava lepingu alusel). Lubatust suurema reoainekoguse ärajuhimise eest rakendatakse viiekordset maksumäära.
5. Ettevõtted, kelle õhku paisatavate heitmete (saasteainete) komponendide summa statistilise aruande põhjal ületab 200 t/a.

Vallavalitsuse pädevuses on veel:

- lubade andmine huumusmulla teiseladamiseks väljaspool maa-eralduse piire ja huumusmulla kasutamisel tehniliste tingimuste esitamisel;
- LKT poolt sõlmitavate jahi- ja kalastuslepingute tingimuste eelnev kooskõlastamine ning nende osas eritingimuste esitamine;
- põlishaljastuse rajamise, hooldamise ja kaitse küsimuste esitamine haljastuse osas, mis ei ole riikliku kaitse all, ei ole kaitsitud erirežiimiga ega arvatud metsafondi, samuti selle likvideerimise lubade andmine;
- lubade andmine väetamiseks ning taimekaitsetöödeks õhust, samuti keemiliseks umbrohutõrjeks raudteed ning gaasi- ja elektritrassidel;
- lubade andmine territooriumide kasutamiseks massiürituste korraldamiseks;
- kontroll looduskasutuslubadest kinnipidamise üle;
- õigus peatada igasugune õigusvastane või loodust kahjustav tegevus, kusjuures ettekirjutused on juriidilistele ja üksikisikutele kohustuslikud. Samuti on nad kohustatud andma vallale aru looduskeskkonna ja varade ning loodusobjektide kasutamise ja nende seisukorra kohta.

Vallavolikogu juurde on moodustatud keskkonnakaitsekomisjon, kuhu kuuluvad pr. Mall Lepiksoo — Väike-Maarja Haigla osakonnajuhataja, hr. Helgo Terav — veterinaararst, hr. Alo Ling — Triigi metskonna metsa-ülem, pr. Mare Nirgi — keskkonnanõunik. Vaja on agronoomi, kes tunneks huvi biodünaamilise põllumajanduse vastu.

Komisjoni ülesandeks on:

1. Looduse säästliku kasutamise ja kaitse alaste kohustuste täitmise tagamine vallas.
2. Keskkonnakaitsealaste ettepanekute ja otseprojektidelt väljatöötamine ja esitamine vallavolikogule.
3. Keskkonnaseisundi hinnangu-te (aruande) ja motiveeritud arvamuste koostamine keskkonnakaitse küsimustes.
4. Vallale saabunud keskkonnakaitsealaste avalduste ja kaebuste läbivaatamine.
5. Keskkonnakaitse infoandmestiku kogumine.
6. Komisjon peab täitma volikogu poolt antud teisi ülesandeid.

Seni on keskkonnakaitsekomisjon ja olmekomisjoni poolt välja töötatud valla avaliku korra ja heakorra eeskirjad, mis on ka volikogu poolt vastu võetud. Edaspidi peaksid saama reguleeritud kõik keskkonnakaitset käsitlevad probleemid vallas.

Keskkonnakaitse ministeriumi juhtivspetsialistide arvamus keskkonnakaitse praegustest põhi-probleemidest on lühidalt:

1. keskkonnakaitserajatiste ja programmide finantseerimine;
2. seadusandluse täiustamine;
3. olmekultuur.

Millises näen tulevikku, mis meeldib, mis ei meeldi töös, inimestes?

Vastastikused mittemõistmised ja lahkavõimused töös aitavad meil paremini näha oma vigu, eksimusi. Nii see peabki olema ja sellesse tuleb suhtuda heatahtlikult. Kui mingi situatsioon ei meeldi, olen ise selle tekkes osaline olnud. Inimesed, kes meil töötavad, tunnetavad oma vastust, valitseb sõbralik õhkkond ja püüdlus jõuda igas asjas konsensuseni. Härib meie inimeste usaldamatus valla töö, võib-olla ka töötajate suhtes. Oleme tüki-ke Eestimaa ja olulisel määral ei saa meie elu erineda tema omast. Kujunemas on täiesti uued struktuurid ühiskonnas (kapitalism kui uus mõttestruktuur), mis saavad toimima seda enam, mida rohkem need struktuurid arenevad, täiustuvad ja sellega ühtlasi kinnistuvad. Mida rohkem on selles protsessis vastuolusid, erinevaid fraktsioone ja ebakõlalsid nende vahel ka riiklikul tasandil, seda pikem ja vastuolulisem on uute struktuuride kujunemisprotsess. Terved ja elujõulised struktuurid eeldavad aga korrapärasust. Oleme praegu tasandil, kus uued mõttestruktuurid on rahva teadvusse jõudnud ja formeervad riigikogu ja valitsuse tegevuses. Loogiline, et majanduse allakäik riigis kestab uute korrapärasust mõttestruktuuride fikseerumiseni nii valitsuses kui rahva seas. Kui meie organism on pankrotis (haige), kuidas saab temalt nõuda tervete funktsioonide täitmist? Loodus /elu/ pankrotti ette ei näe. Kui see iseloomustab kogu riigi majanduselu, peaks välja kujunema uus loogika, sest praegune mõteloogika on jõudnud küll uute struktuuride loomise vajaduse juurde, kuid ta ei saa aidata pankrotistuvat majanduselu.

Halvast ja heast meie ümber, tootmisest.

Halva olemuse põhjuste otsimisel tuleks inimesel eelkõige tundma õppida iseennast. Alles siis, kui ta on oma «mina» kõige valulisemad probleemid lahendanud s.t. parema kogemuse varal saanud teadmuse (kõige suurem varandus, mis elu võib anda), et see või teine asi on tõesti nii, lakkab ta avaldamast elule negatiivset vastupanu, lakkab mõtlemast negatiivselt ja on võimeline elu kõige üllamaks eesmärgiks — aidata teisi. Tundub imelik, kuid parim kogemus saab tulla ainult läbi halvema kogemuse. Kõike, mida me õpime teistelt võime me uskuda või mitte uskuda, see ei ole teadmus. Teadmus ei ole edasiantav, ei ole õpitav, ta on kogemuslik. Me ei teaks, mis on tervis, kui me ei oleks olnud haiged, me ei teaks, mis väärtus on rahul, kui me ei oleks niipalju sõdinud, ei eksisteeriks armastust, kui ei oleks vihkamist jne. Need nähtused eksisteerivad ühena, on üks ja mitte kunagi kaks. Sellist mõtlemisviisi nimetab maailm esoteerseks maailmakäsitluseks. Esoteerika on sama vana kui inimkond. Kaasaegne teadus ei mõista, et kõik teadmised on alati käepärast, on alati olemas olnud. Teadus arvab, et iga uus avastus lähendab meid sammu võrra Tõele, et on vaid aja küsimus,

mil kõik teada on. Esoteerikas on asi just vastupidi. Teadmus, kõik teadmised on alati olemas, inivid ise peab arenema, et seda ära tunda. Seetõttu on negatiivne kogemus (sest ainult kogemus annab teadmuse) meie parim õpetaja.

Kaasaegne meditsiin ei ole haigusivähendanud ega saagi seda teha. Teaduse ajalugu on inimlike vigade ajalugu. Iga teooria, kui seda formuleeriva isiku teadvusseisundi peegeldus, areneb ja muutub. Kui see teooria jääb liig-kitsaks, formuleeritakse uus ja iga uus teadlaste põlvkond on veendunud, et just nemad omavad absoluutset Tõde.

Esoteerise mõtlemissüsteemi põhiprintsiibiks on analoogia seadus s.t. et universumis nii mikro kui makrokosmoses valitsevad ühed ja samad seadused ning seal pole juhustele ruumi. Inimene kui mikrokosmos on makrokosmose täiuslik peegeldus (Paracelsus). Keegi pole juhustelt haige, vaene, auto-alla aetu jne. Iga sündmuse taga on seadus ja kui me seadust ei tunne, ei tee see teda olematuks. Meie ainult näib nii, et elu allub kaootilisusele. Oma elu oleme ise loonud selliseks nagu ta on. Inimene on seotud palju oma halva karmaga praeguse ja oma eelnevate elude poolt. Me ei mäleta küll oma eelnevate elude sündmusi, kuid just need on ära määranud meie praeguse põhiolukorra, meie «ego» kvaliteedi. Füüsilises maailmas tehtud võlad tuleb kustutada sellesamas maailmas. Karma loomine kõige võimsam faktor on mõte, positiivselt mõeldes me hakkame looma endale uut, head karmat ja märkame, et elu hakkab meile tooma paremaid sündmusi. See on Idamaade filosoofia, mis ka läänemaailmas üha enam kõlapinda leiab.

Neid eluseadusi võib väljendada (kuid mitte mõista) ka teistil. Inimene on kõrgemate energiatega tahtmise tööriist, kõik, mis inimesega juhtub, sõltub energia hierarhiast. Energia omakonda tuleb Teie mõtteist ja mitte vastupidi. Tekkivad struktuurid on energia väljenduseks, seega igasugune struktuur tuleneb energiaseisundist. Ka haigused on Teie energiaseisundi väljendus. Inimene ei ole sotsiaalne struktuuri tagajärg, ta peab ise vastutama oma energia eest. Tuleb õppida muutma oma energiataset s.t. õppida üle minema väiksemale ja vähemale tapaprintsiibile. Tuntakse 6 erinevat energiataset, neist esimene on lihasõõja ja kuues fruktiaan. Ainult midagi ei saa muuta oma tahte, oma mõtte vastaselt. Uut taset tuleb teadvustada.

Teadus omistab ravile toitu-mise läbi üha suuremat tähelepanu. On tõestatud soolestiku seisundi jaaju töö vaheline seos (nad vahetavad infot). Agreesivust põhjustab suures osas roiskbaktereid ja saasteaineid täis jämesool. Väljakujunenud mikrofloora soolestikus nõuab meilt just seda toitu, mida ta on harjunud saama (ka alkoholi ja suitsu) ja mida enam on seal palju baktereid, seda rohkem rafineeritumalt, samuti keedetud (soodustab halbade bakterite teket) toitu inimene tarvitab. Suitsuga püütakse maha suruda oma halbu emotsioone, alkoholi tarvitamisel aga tappa oma halbu baktereid, saades aga hoopis veel suurema sõltuvuse ohvriks. Soolestiku puhastamine võtab aega mitu aastat. Reeglina on tõsisemate haigusseisundite puhul tegu ka chakrade süsteemi muutustega. Fruktiaanidel, toortaimetoi-lastel ei ole huvitatust (s.t. ka sõltuvust) alkoholist, suitsust, närimiskummist just chakrade süsteemi positiivsete muutuste ja heade bakterite tõttu soolestikus.

Palju halbu aineid annab inimene edasi oma järglastele. Lapsed on haiglasid juba sündides. Sündides saavad nad kaasa head bakterid, kuid nende veel väljakujunemata hormonaaltalitusüsteem koormatakse väga varakult üle vääratoiduga. Sõltuvus (vale seedimise tulemus) sellest tekib väga ruttu. Me tarvitame toidus palju sünteetilisi ühendeid (käär-, maitse-, säilitussained jne.), mille struktuur ei vasta looduslikele ainetele, organismile ei sobi omastamiseks valed struktuurid. Valed struktuurid tekivad samuti väärtuslike valkainete töötlemisel (näiteks kuumatamisel). Tulemuseks on allergia. Meie võib tunduda, et värske puuvili, maasikas või greip al-

lergiat põhjustab. Tervel lapsel ei saa olla allergiat kõige loomulikuma toidu suhtes. Puuvilli ei põhjusta allergiat nii nagu bakterid ei ole haiguste põhjuseks, kuigi kahtlemata haigestumine toimub nende osavõtul. Võib endas kanda põletikukollet ilma väliste haigustunnusteta (palavik, halb enesetunne) ja võib tõsiselt haigestuda väikesest nakatumisest. Kõik oleneb organismi seisundist (sisemisest puhtusest, energia taimest). Tsitrusviljade tarvitamisest tuleb sel juhul muidugi ajutiselt loobuda. Kui inimese energiasalves on palju halba ainet, siis ta immuunsüsteem ükskord väsib, kuid inimene süüdistab näiteks AIDS-is ikkagi viirust. Kui me kujutleme kõiki võimalikke elektriseadmeid täis tuba, mis kõik töötavad, ei saa ju ometi süüdistada hiirekest, kes juhtme läbi näris selles, et korgid läbi põlesid. Organism on «projekteeritud» tohtule enesetervetumisele, kui me talle selle võimaluse anname. Seda teavad kõik kunagi raskelt haiged olnud taimetoitlased. Enamus neist väiksest, sest üldisuse seisukohast on loomse valgu rohke vajadus suur.

Kui aluseliste ja happeliste elementide tasakaal organismis on rikutud, suure osas on selle põhjuseks hapeterohke (happejääki andvate) toitude tarvitamine nagu valgud ja rasvad, toimub mürgiste jääkainete kuhjumine organismis. Loodusravi- ja toitumisspetsialistide arvates on valgu vajadus vaid 10% toiduratsiooni. Kui valkude töötlemise piir on saavutatud, siis kas seedimata või osaliselt seeditud toit läheb läbi peensoole jättesoole, kus elavad bakterid ja tulemusena on roiskumine, peale rasva ei suuda organism midagi taluda. On välja arvatud, et kui viliseeritud maailm loobuks 50% valgust, oleks teine nälgiv pool maailmast päästetud.

Te võite pahandada ja öelda, et Teie tarvitamine on Teie enda asi ja loomulikult on Teil õigus, kuni Te teistele probleemide ei põhjusta. Alkoholismi ja agressiivsust on läänemaailmas hakatud ravima õige toitumisega. Ka meil võiks olla loodusravi osakond, oma iridoloog, ravipäastaja puhastuspaastu spetsialist. Iridoloogias (haigusseisundite diagnoosimine silmaäärse järgi) on teada, et tervel inimesel on selge, ilusa ja tiheda põhimikuga (struktuuriga) vikerkest. Erinevate organite haigestumised, stress ja paljud teised probleemid on iirises näha. Inimese tervenedes, kui ta tarvitab palju toortoit (aga just selles sisalduv vesi on õige struktuuriga, mis vastab meie keha rakkudes olevale veele), see silmapõhimik muutub ilusaks, tihedaks, päikesarnaseks. On suur vahe, millist vett me tarvitame. Vesi on elav, seda tõestab Kiriliani fotograafia. Veel on aura nagu igal elaval taimel ning ta on võimeline säilitama ka infot oma seisundi kohta. Vee struktuur mõjutab kogu meie energiat. Hea on jää sulavesi, puhas allikavesi. Isegi idandatud nisu teeb hea ja halva vee vahet. Heas vees idandatud nisu aurapilt on tugevam, selgem kui kehvas vees idandatud nisul. Vee struktuuri mõjutavad ka halvad bakterid (näit. roostebakterid) ning keetmine.

On palju inimesi, kes elavad kõrge eani ja on suhteliselt terved traditsioonilise toitumise juures. Me ei tunne nende inkarnatsioone, karmat, mõtlemist, nende energeetilist lähteolukorda. Miks oli juttu nii palju tootumist? Väga tahaks, et ei tekiks hirmu tulevikus. Peame teadustama, et elu läheb raskemaks. Nälgi ei ole meie tingimustes võimalik, küll on aga võimalik end näljaseks süüa. Ärgem unistagem läänesarnasest elust, see ei ole areng. Areng on elu väärtustamine.

Mare NIRGI,
keskkonnatöökas

ISE KÜSIN, ISE VASTAN

Ettepanek kirjutada tagasisivaade oma Väike-Maarja töötajad aastast lähtudes sotsiaalsfääri mõistest ja Väike-Maarja kolhoosi osast selle loomisest. Leida vaatenurk, mis osaliselt haakuks ka konkurssiteemaga «Haldusreform». Esmapilgul üsna seotud. Kuid järele mõeldes see, milles olen osalenud pikkade aastate vältel, nimelt inimese elu- ja töökeskkonnas ning puhkevõimaluste paremaks muutmise ongi üks osa haldusreformist ja see peab jätkuma, edasi minema ka uues elukorralduses, vallas.

Kirjutam aastaid «Maalehes» populaarsena püsinud 13. lehekülje vormis — «Ise küsin, ise vastan». Tundub, et nii suudan end kõige paremini mõistatavaks kirjutada.

Kas sa ei ole ebausklik, et alustad oma kirjatükki just arvuga 13 seotult?

Just see annab lootust sellega õnnelikult lõpuni jõuda. Nimelt olen sündinud 13. heinakuu päeval VÄHI tähtkujus AHVI-aastal 1932. Seega arvuga 13 seob mind minu sünnipäev. Hea tähte seis andis mulle eluks kaasa teo tahte ja vastutustunde. Neid omadusi pean positiivseks nähtuseks kogu oma senises elus.

Kuidas sa elukohajärgselt põlise tallinlasena 1980. a. Väike-Maarjasse sattusid?

Meie kõikide juured ulatuvad ühel või teisel viisil esivanemate kaudu maale. Minu emapoolne vanaisa oli metsavaht Virumaal. Küllap siit oskus näha loodust ja austus MAA vastu. Isapoolne vanaisa oli ehitaja, siit huvi ehitamise vastu. Ka minu kõrgkooli lõpetamisjärgne tööpõld oli tihe, kokkupuutes maarahvaga. Nimelt noorte spetsialistidena saime koos abikaasaga tööle ETKVL-i. Sattusime sinna ajal (50. aastate keskpaiku) kui ETKVL-i süsteem alustas laialdast elamu-, kaupluste, ühiskondlike tootlustamisettevõtete ja tootmisühonete ehitamisega kogu EESTIMAAL. Seal me siis töötasime veerandi sajandist. Abikaasa ehitusjuhina, mina projekteerijana. Erialale lisaks tuli end täiendada tootlustehnoloogias, kaubandusliku inventari ja ühiskondlike tootlustamisettevõtete sisustuse projekteerimisega sisekujunduse valdkonnas. Vastus venis vähe pikaks, kuid põhjendas minu tööalast seost maaga juba enne «Väike-Maarja ajaarvamist».

Aga ikkagi, kuidas just Väike-Maarjasse?

See on küll otseselt abikaasaga seotud — Väike-Maarja kolhoos vajab aseesimeest ehituse alal. ETKVL Ehitusvalitsuse Rakvere osakonna kaudu tuli see pakkumine Tallinna. Kuna meie tütreid olid juba täiskasvanud ja ise eluga hästi hakkama said, otsustasime pakkumise vastu võtta. Seda enam, et töö arhitektina ootas mind ka siin.

Kuidas Väike-Maarja teid vastu võttis?

Kardan, et eelarvamusega, kuidagi üldiselt sõbralikult.

Kes olid sulle abiks kohanemisel uue elu- ja töökeskkonnaga?

Üks neist oli kindlasti Väike-Maarja Keskkooli õpetaja Eduard Leppik, kelle isikliku kodulooalase arhiivimaterjaliga tutvumisel sain põhjaliku ülevaate Väike-Maarjast kui ühest endisest Eestimaa kultuuriloo keskusest ja selle lähimbrusest.

Kas see oli sulle vajalik?

Ja. Arvan küll nii, et inimene peab võimalikult palju teadma kohast, kus ta elab.

Kas see aitas sind ka sinu töös?

Loomulikult. Nii õppisin tundma ka inimesi. Ja kui sa neid tunnend, on kergem nendega suhelda. Mis puutub suhtlemisoskusesse, siis pean seda üheks vajalikuks omaduseks. Ja see peab olema tasemel, et tunda suhtlemise rõõmu.

Kas sul oli alguses ka raske?

Muidugi. Raskused on jätkunud tänase päevani. Väike-Maarjas tuli end täiendada väga mitme kandi pealt. Raske oli haljastuse, maa-alade ja hoonete ümbruse, sealhulgas ka farmide ümbruse planeerimisega. Erinevad töötehnoloogiad tuli enesest selgeks teha. Haljastuse alustamine oli raske veel seepärast, et selle töö vastu oli raske teistest huvi äratada. Inimesed oma elu- ja töökohas olid harjunud, et puhuse, korra, ilu loomise probleemid on teisejärgulised või koguni mittevajalikud. Ei olnud arusaamist sellestki, kuidas tehtud hoida. See nagu ei olnud kellegi asi (kahjuks isegi praegu veel).

Mis on teinud sulle rõõmu?

Kordaminekud töös. Ja neid polegi nii vähe. Tundub võib-olla sõnakõlksuna, kuid tööõnne võib olla tööpeolest rahuldust pakkuv. On olnud õnnestumisi, mille juurde mõnikord ka ülekohtune solvangu tunne on tulnud maha suruda.

Näiteks?

Aasta 1984. Väga lühikese aja- ga kerkis Müürikul puhkekeskus vabaühulava, spordisaali ja tennisväljakuga. Kompleks valmis XI VIRU MÄNGUDEKS. Ja 27-aastase vaheaja järel sai Väike-Maarja laulurahvas koguneda jälle oma laulukaare alla.

Võib-olla kõige ettevõtmistest, rohkem, tõsem ja pingelisem oli Väike-Maarjas AGROFIRMA «PANDIVERE» periood, siis alustati paljude muude ehitusobjektide kõrval ka uue keskusehoone ehitamisega. Pingeta siin töid polnudki. Ehitusosakonna töötetgemised tosin aastat jooksul vajaks aga suuremat kirjaruumi kui see tagasisivaade.

On aga rõõm tõdeda, et majand nii suures mahus finantseeris ja teostas kultuuri-, hariduse- ja teiste sotsiaalsfääri kuuluvate ehituste projekteerimist ja ehitustööd.

Mis olulisimat jäi alustamata, pooleli, lõpetamata selles valdkonnas?

1. Alustamata jäi spordikompleks ja staadion, mille projektidokumentatsioon on valmis.
2. Alustamata jäid veel uus kauplus ja haigla kap. remont, Viimase kohta on olemas eskiisprojekt.
3. Lõpetamata on veepuhastussüsteemid ja koolimaja juurdeehitusena väikemaarjalastele nii vajalik basseini kompleks. Kuidas vältida need tööd lõpule viib, on raske öelda.

Kuidas sattusid vallavolikogusse?

Ühiskondlikud kohustused on alati seotud minu tööülesannetega. Need on olnud olme probleemid. Aitasin neid 10 aastat lahendada majandi a/j ülmekomisjoni esimehena. Kui mulle tehti ettepanek nende küsimustega hakata tegelema ka vallavolikogus, siis ei olnud see minu jaoks muud kui ühiskondlike kohustuste laiem haare.

Mida arvad praegusest reformimisest?

Ma ei ole poliitik. Oma elukutselt olen ehitaja, mis eeldab loovat mõtteviisi. Igasugune lohkumine on mulle vastunäidustatud. Uuenduste ja iluile paremaks muutmise vastu ei ole ma kunagi olnud. Kuid mul on raske kaasa minna sulle-mulle jagamisega. Praegu, kus märksõnad AHI, RALA, TURG, KROON, VOIMUVOITLUS on edasieksisteerimise probleemideks, kipume unustama inimese. Majandite likvideerimisega ei tohi kaduda järjepidevus kultuuris, hariduses. Peab leidma uusi võimalusi ja teid tehtu jätkamiseks, täiustamiseks. Ei tohi kaduda järjepidevus sotsiaalsfääris.

Mis veel südamele?

Tahaksin selgitada kui palju vajab keskkond, kus me elame, kapitali, et seda paremaks ja inimsobralikumaks muuta ja mis seni iseenesest mõistetavana majandi kanda oli. Teen seda kahe konkreetse näite varal ka rahalises väljenduses:

NAIDE 1. ühe aasta lõikes VÄIKE-MAARJA KOLHOOSI KULUTUSED SOTSIAALSFAARIS 1991. a.

	(rahnl. väärtus rubl-s):
1. Heakord	138 528.—
2. Elamu-kommunaal	618 881.—
sellest elekter	66 519.—
3. Puhastusseadmed	97 046.—
4. Asfaltitööd (teed, platsid)	2 756 765.—
5. Veehaarde projekteerimise tööd	14 394.—
6. Majandi kulutus elektrile aasta jooksul	1 379 121.—
7. Ehitus.	
Eelarvelises maksumuses	
teatud töid kokku	3 970 000.—
sellest: hanke korras	653 000.—
(leppehinna)	
oma jõududega	2 040 000.—
(1984. a. hind)	
alltöövõtu korras	1 278 000.—
(1984. a. hind)	

NAIDE 2. Asfaltteerimistööd aastate 1986—1992 jooksul, kuna see (kasutaud mõlemad

tööliik oli sel perioodil eriti intensiivne. Seda võimaldas selles ajavahemikus valmis saanud majandi asfaldisõlm. Tehti töid 175 objektile, kogumahuks 384 200 m². Selle arvuga tuleb korrutada kilustiku, kruusa, asfaldisegu ja selle valmistamise, veoste ja asfaldi paigaldamise maksumus. Arvud, mida saame, on kuuekohalised.

Miks sa valisid just need näited?

Need vajadused saavad meil kõigil olema ka tulevikus. Kuid nüüd peame ise nendega toime tulema. Seni oleme harjunud pigemagi olme hädaga pöörduma majandi poole, et üks või teine, väike või suur probleem tasuta lahendataks. Olime harjunud ikka ja ainult kelleltki midagi nõudma.

Samuti peaksid need probleemid jõudma valla tulevaste eelarvete koostajateni, kus seni kullilgi all EHTUS JA SOTSIAALSFAAR on väga tagasihoidlikud arvud seisnud.

Kõik need nn. olmesfäärile vajalikud kulutused jäävad nüüd meie endi kanda.

Missugused ehitused sinu arvates ei tohiks minna erakättesse?

Ajal, kus me iseenesest mõistetavalt ja piinlikustundeta sirutame kae mistahes väljast tuleva abi poole ja halvimal juhul sellega ka äritseme, oleme nõus loovutama meie endi tööga loodud väärtusi.

Vallale jäävatele objektidele — haigla, lasteaed, koolid, saun ja muuseum lisaks peaksid siia kuuluma veel:

1. majandi uus keskus;
2. Müüriku puhkekompleks;
3. Märt Meose maja;
4. autobussijaam.

PUHKEKOMPLEKS ei vaja oma kasutusala kommentaare.

Märt Meose maja ehk KÜLA- LISTEMAJA võiks seda otstarvet täita ka edaspidi.

AUTOBUSSIJAAAM peab täitma om projektis ettenähtud funktsiooni, s.t. peab saama Väike-Maarja aleviku visiitkaardiks esindusliku bussijaamana.

UUS KONTORIHOONE jääks kaasaegseks esinduslikuks haldus- ja kultuurikeskuseks kõrvuti sa- jandi algul ehitatud seltsimaja- ga. Peab jääma võimalus tulevi- kus laiendada haridus- ja kul- tuuritööd — ruumid on olemas.

Mida ütled 1-petuseks väike- maarjalastele?

Tahan loota, et minu 16. küsi- musele antud vastus leiab aru- saamist ja toetust. Nende majan- duslike võimalusteni, millisteni Väike-Maarja kolhoos jõudis pal- jude tublide ja tööka inimeste ühiste jõupingutustega 40 aasta jooksul, jõuab vald alles paljude aastate pärast. Seepärast tulebki kõike tehtud hoida, sellest lugu pidada ja seda tõelise peremehe- tundega hooldada.

Selleks soovin Väike-Maarja valla elanikkonnale, eriti noor- tele tarka ettevaatlikust, oskust anda õigeid hinnanguid ja või- met vastu võtta mõistlikke ot- suseid.

Juta HAASMA

POLITSEIST

Väike-Maarja Politseijaoskond teenindab Lääne-Virumaa lõuna- osa, s.o. Väike-Maarja, Tamsalu, Rakke, Avanduse ja Laekvere valda. Sõltuvalt elanike arvust on meie jaoskonda ette nähtud komisar, vanemkonstaabel, 4 konstaablilt, vanemkordnik, 15 kordnikku, korrapidamisteenis- tusse 4 nooremispektorit ja 4 kordnik-autojuhti.

Kaadri komplekteerimisega on raskusi, kuna kõiki soovijaid ei saa tööle võtta. Politseisse võet- takse tööle vähemalt keskharidu- sega 18—34-aastaseid mehi (erand- korras ka naisi), kes ise on sel- lest tööst huvitatud ning kes ei ole kriminaal- ega ka haldus- korras karistatud. Kui kellelgi on soovi, siis palume tulla isikli- kult Väike-Maarja Politseijaos- konda komisari juurde. Seal saab täiendavat infot ka töötin- gimuste kohta. Kordnikke tööta- su on sõltuvalt miinimumpalgast ning on praegu olenevalt töötul- lemusest 560—700 EKK.

Väike-Maarja vallas on prae- guseks komplekteeritud järgmised ametikohad:

komissar — Heimar Lepiksoo

telefon 61642

konstaabel — Anti Aosaar

telefon 61291

kordnikud — Raul Veia

telefon 61 034

— Veljo Matrov

telefon 61 603

korrapidamisteenistuse noorem-

inspektor Priit Pomerants.

Praegu õpivad Eesti Vabariigi Politseiaakadeemia Nõmme Filiaa- lis kordnik Olari Valtin ja noor- emispektor Kalev Valdmet. Komplekteerimata on veel järg- mised ametikohad: 1 vanemkons- taabel, 1 vanemkordnik, 3 kord- nikku ja 4 kordnik-autojuhti.

Väike-Maarja valda teeninda- vate politseinike käsutuses on üks UAZ-tüüpi sõiduauto, mis muret- seti valla abiga. Sidepidamiseks kasutatakse nelja «Ljon»-tüüpi raadiojaama.

Aasta algusest kuni 1. novemb- rini on Väike-Maarja Politsei- jaoskonna piirkonnas toime pan- dud 248 kuritegu, neist Väike- Maarja valla territooriumil 92, millest on avastatud 48,9%, Ees- ti Vabariigis on vastav näit 33%. Enamlevinud on salajasest var- gused Eesti Vabariigi Krk §139-79 järgi, mille kohta on algatatud 33 kuritegu. Varastatakse kõike ja kõikjal — metsamaterjali, kaevupumpasid, jalgrattaid, auto- de tagavaraosi, jahu, bensiini,

mööblit, toiduaineid, ehitusmater- jali jm.

Eraisikute poolt on varguste kohta esitatud 42 avaldust, Väi- ke-Maarja kolhoosist 20, Vao kol- hoosist 9 ja Triigi kolhoosist 3 avaldust ning varguste kohta kauplustest on esitatud 6 aval- dust. Peale varguste on Väike- Maarja valla territooriumil toi- me pandud järgmised kuriteod: üllirake kehavigastuse tahtlik te- kitamine, kahel korral vägivalda- teod isiku kallal, röövimine, hu- ligaansus, alaealise kaasamine ku- riteole, kaks rasket avariid inim- ohvritega, kolmel juhul on alga- tatud kriminaalasi alimentide maksmisest kõrvalehoidmise koh- ta.

Väike-Maarja valla politsei poolt on kinni peetud 66 rooli- joodikut, 67 korral on koostatud LE rikkumise eest protokoll ning trahvitud kohapeal 182 juhti. Haldusõiguskorral rikkujaid on kinni peetud 155, mille kohta on koostatud HOS prtokollid, neist:

Väike-Maarja vallavalitsusse asusid tööle:

Alates 1. detsembrist töötab Väike-Maarja Vallavalitsuses majan- dusnõunikuna JÜRI SILD.

§ 144 — pishuligaansus — 58,

§ 150 — ebakained avalikus ko- has — 62,

ja muud õigusrikkumised — 35.

Elanikkonna paremaks teeni- damiseks kuulatakse ära nende mured ööpäevaringselt, seda tä- nu kaitselidu malevlaste abile. Väike-Maarja Politseijaoskond asub Väike-Maarjas, Pikk tn. 8, tel. 61 002 ning võtab kodanikke vastu tööpäeviti kell 9.00—18.00. Kui Te mingil põhjusel ei ole saanud kohaliku politseiga ühen- dust, siis teatage juhtunust Lää- ne-Virumaa Politseiprefektuuri korrapidajale tel. 02 või 43 558.

Veel on palve: kui Te teate mi- dagi mõnest kuriteost, siis pa- lun teatage sellest kindlasti, sest pole välistatud, et järgmine «oh- ver» olete Teie ise. Ilma Teie abita on politsei ka kõige täius- likumat tehnikat omades jõuetu kaitsma Teie turvatunnet ning avastama kuritegusid.

Lugupidamisega Väike-Maarja Politseijaoskonna komisar Heimar LEPIKSOO.

Austatud Väike-Maarja valla elanikud! MEELDIVAID JÕULE JA KORDAMINEKUID UUEL AASTAL

soovib vallavanem JÜRI POOLAK

Väike-Maarja valla avaliku korra ja heakorra eeskirjad

(kinnitatud vallavolikogu poolt 26. 11. 1992. a.)

1. Väike-Maarja valla avaliku- ja heakorra eeskirjad, (edaspidi eeskirjad) on kohustuslikud kõigile Väike-Maarja valla territooriumil viibivatele juriidilistele ja eraisikutele.

2. Eeskirjad kehtivad:

- kõigi üldkasutatavatel territooriumidel (tänavad, väljakud, hooned, haljasalad, pargid, teed, metsad ja muud mittekinnised territooriumid);
- üldkasutatavates hoonetes (kultuuri- ja rahvamajad, tootlustusettevõtted, kauplused, ametiasutused jms.);
- elamukruntidel (vastavalt Eeskirjade sisule ja mõttele ning Eeskirjades toodud juhtudel).

3. Eeskirjade täitmist kontrollivad:

- Väike-Maarja vallavolikogu poolt määratud isikud;
- Väike-Maarja valla politseijaoskonna konstaablid ja kordnikud;
- juriidilistele ja eraisikutele, kellele üldkasutatavad territooriumid, krundid, hooned või puhastusalad kuuluvad (valdajad, haldajad, kasutajad ja hoolitajad), poolt volitatud isikud (komandandid, valvurid, metsa- ja pargivahid jt.).

Nimetatud isikutel on õigus anda korraldusi Eeskirjade täitmiseks ja nõuda eeskirja rikkunud isiku kindlaks tegemist.

4. Territooriumi, hoone või krundi valdaja (haldaja, kasutaja või hoolitaja) on kohustatud tagama avaliku- ja heakorra. Ta ei ole õigustatud osutama kindlakstegemata korraldustele.

Juhul, kui territooriumi korraldus kohustust ei ole võimalik või otstarbekas panna valdajale (territooriumi suurus vms.), jagatakse territoorium hoolitusalaadeks. Kui ei ole määratud teisiti, siis hoonete vahelise maa-ala jagamisel hoolitusalaadeks nende piiriks on hoonetevaheline telgjoon.

5. Eeskirjade rikkumine toob kaasa vastutuse haldusõigusrikkumiste seadustiku (edaspidi «seadustik») järgi.

6. Vastutusele võidakse võtta isik, kes enne haldusõigusrikkumist on saanud 15 aastat vanaks. Seadustiku par. 153 järgi võidakse lapse kasvatamise või õpetamise kohustuse täitmata jätmise eest karistada kuni 6 päevapalgat ulatuses.

Kuni 15 a. vanuse alalealise poolt tekitatud kahju eest vastutavad tema vanemad või eestkostjad (tsiviiskoodeksi par. 454).

7. Halduskaristust haldusrikkumise eest määrab Väike-Maarja Vallavolikogu poolt selleks volitatud ametiisik seadustiku par. 21 ettenähtud ulatuses (kuni 10 päevapalka) ja seadustiku par. 188 ja 228(3) korras.

8. Rahatrahvi kuni 5 päevapalga ulatuses võib määrata ja

sisse nõuda kohapeal kviitun- gi vastu ilma protokolli koostamata. Kui haldusrikkumise vaidlustab karistuse või on teisi asjaolusid, mis ei võimalda trahvi määrata või kui trahvi ei tasuta, koostatakse protokoll (seadustiku par-d 232 ja 338).

9. Kui protokolli koostamine kohapeal ei ole haldusõigusrikkumise käitumise tõttu võimalik, on õigus toimetada haldusõigusrikkumise politseisse või vallavalitsusse.

10. Halduskaristuse määramine ei vabasta haldusõigusrikkumise kohustuse täitmisest, mille täitmata jätmise või mittemäitmisest (mittenõuetekohase täitmisest) eest teda karistati.

11. Ametiisiku takistamine, viimiesindaja või avalikku korra kaitsva muu isiku solvamise eest võidakse seadustiku par-de 142 või 167 järgi karistada rahatrahviga või haldus- arestiga kuni 10 ööpäeva.

Üldkasutatavad territooriumid

1. Nõuded

1.1. Üldkasutatavad teed, tänavad, teepeenrad, kõnniteed peavad olema alaliselt puhastatud, talveperioodil läbi viidud lumetõrjetööd.

1.2. Üldkasutatavate teede peenrad peavad olema niidetud ja teeäärseid alad koristatud prahist (teevaldajate poolt).

1.3. Puhastusala ulatub krundi piirist tee, tänavat, telgjoone- ni, hoonete vahelise maa-ala puhastusala piiriks on nendevaheline mõtteline telgjoon.

1.4. Tänavatel, kus kasutatavad maa-ala on ühel pool, peab tegema lumetõrjet, puhastama nii sõiduteed kui ka mölemapoolse kõnnitee ja teepeenra.

1.5. Vajaduse korral määrab puhastusala piirjooned Väike-Maarja valla olmekomisjoni ja kinnitab vallavalitsus.

1.6. Ehitused peavad olema püstitatud projektikohaselt, nende ümbrus peab olema haldustatud ja korras.

1.7. Prügi äravedu alevist ja küladest toimub vastavalt vallavalitsuse poolt väljatöötatud korrale (juhendile).

1.8. Üldkasutatavad metsad ja parkmetsad tuleb koristada olmeprahist jms. reeglina lähikonna majade valdajate poolt. Iga üksiku juhtum kuulub läbivaatusele ja täpsustamisele vallavalitsuse poolt.

1.9. Põldude kivikaristusel kivi- de mahapanek kooskõlastada vallavalitsusega.

1.10. Peab olema tagatud koristuse mehhanismidega juurdepääs prüginõule, konteineritele. Jäätmete kogumisenõud peavad olema suletavad ja suletud. Konteinerite üm-

rus peab olema puhas olme- prügist.

1.11. Prügi konteinerid ja prüginõud peavad asetsema tihendatud pinnasest alusel, võimalusel betoonist või asfalt- betoonist alusel.

1.12. Laste mänguväljakutel organiseerida liiva vahetamist vähemalt 1 kord aastas.

1.13. Väetise- ja mürgihoidlad peavad olema lukustatud. Tühja taarat, kotte jms. tuleb hoida laos. Tühjade väetisekottide põletamine peab toimuma selleks ettenähtud kohas. Mürgihoidlad peavad olema eraldiasuvates hoonetes ja tarastatud. Tara lukustatud.

1.14. Vedelkütte- või ammoniaagi hoidlad peavad asetsema betoneeritud külgservadega alustel.

1.15. Katustelt kogunev vihmavesi tuleb juhtida sõnnikuhoidlast eemale (näit. kruuslii- vast drenaaži kaudu maa sisse).

1.16. Heitveemahutite ja kanalisaatsiooni kaevude jt. maa- aluste mahutite luugid peavad olema ohutud ja alaliselt suletud.

1.17. Heitveekaevud peavad olema veetihedad, heitvee väljavedu kaevust peab toimuma vastavalt vajadusele spets. masinatega.

1.18. Välisõnnikupatareid peavad olema veetihedal alusel ja külgservadega. Sõnniku ladustamisel on kohustuslik kasutada põhku.

1.19. Vedusid teostavad juriidilised isikud ja üksikisikud on kohustatud tagama sõidukite ja mehhanismide puhtuse ning tagama veose mitte- mahavalgumise või pudene- mise või koristama sõidutee jne.

1.20. Traktoritel, põllumajandus- masinatel, bussidel, veo- autodel jt. suuregabariidilistel veokitel on lubatud sis- sesõit õuealale ainult koor- ma peale- või mahalaadimise eesmärgil.

1.21. Pimedal ajal peavad tänavad, väljakud ja üldkasuta- tavate hoonete sissekäigud olema valgustatud.

2. Keelud

2.1. Püstitada üldkasutatavates kohtades ehitisi ja hoo- neid ilma arhitektuurikomis- joni loata.

2.2. Reostada ja risustada üld- kasutatavaid territooriume (s.h. metsa) või kahjustada neid mõnel muul viisil.

2.3. Maa rikkumine või selle saastamine jäätmete, heit- vee või muude kahjulike ainete, teepeenradel umb- rohu hävitamine kemikaali- dega.

2.4. Lõhkuda või kahjustada või ümberpaigutada tänavat in- ventari ja kujunduselemen- te ning pargiinventari (ur- ne, lillevaase, pinke, valgus- teid, skulptuure, ukseilte, liikluskäike, suunaviitasid, tänavate nimesilte, majade numbrimärke, lipuvardahoid- jaid, vihmaveetorusid, val- gusteid, tõkkepiirdeid, ehi- tuspiirdeid, reklaami jne.).

2.5. Välja panna teateid, kuulutusi, reklaami, plakateid sel- leks mitte ettenähtud kohta.

2.6. Jätta kaubainventari, taarat või prahti pärast kauplemis- aja lõppu müügikohta.

2.7. Vigastada või omavoliliselt raiuda puid, põõsaid, noppida

peenralt lilli, võtta istikuid jne.

2.8. Kasutada üldkasutatavaid maa-alasid kütte-, ehitus- või muu materjali hoidmi- seks ilma valla olmekomis- joni loata.

2.9. Tänavakaubanduspunktide (kioskite, paviljonide, letti- de), vagunelamute vms. pai- galdamine ilma vallavalitsu- se olmekomisjoni loata.

2.10. Tekitada inimeste rahu häi- rivat müra, vibratsiooni, tol- mu jne. mida on võimalik vältida.

2.11. Kasutada soola või soolalii- va libedusevastases tõrjes (teedel) kõnniteedel.

2.12. Visata prügi konteineritesse vedelaid jäätmeid, tuleoht- likke ning toksilisi aineid, samuti asju, mis ulatuvad prügi konteinerist välja või takistavad nende tühjenda- mist.

2.13. Kasutada toksilisi aineid keh- testatud korra vastaselt. Valada kütte-, määrdeõlisid, toksilisi või teisi keemilisi aineid kanalisaatsiooni, vee- kogudesse või maapinnale.

2.14. Kasutada sõidukeid, mis ei ole vastavuses liikluseeskir- jadega (müra, heitgaasid, vä- limus jne.).

2.15. Parkida elamurajoonis ise- likuvaid ja järeleveetavaid põllumajandus- ja teedeehi- tusmasinaid, traktoreid, autokraanaseid, veoautosid (täismassiga üle 3,5 t), auto- busse, traktorite ja veo- autode haagiseid.

2.16. Sõita elamukvartali sisetee- del kiiremini kui 20 km/h.

2.17. Sõita ja parkida sõidukeid haljasaladel või muudes sel- leks mitte ettenähtud kohta- des ilma valdaja loata.

2.18. Teha õli- ja määrdeainete vahetust selleks mitteette- nähtud kohtades. Pesta mootorsõidukeid veekogudes ja lähemal kui 10 m veepi- rist.

2.19. Seista töötava sõiduki moo- toriga üle 1 minuti või kul-utada mootori soojendamiseks üle 1 min. (talvel 3 min.).

Üldkasutatavad hooned

1. Nõuded

1.1. Hoonete fassaadide muutused ja hoonete välisilme muut- mine (värvimine, detailide muutmine, fassaadide kujun- duselementide pühadeaegne kujundamine, dekoratsioonid, reklaam, samuti kaablite, juhtmete, torude, antennide jm. paigaldamine) peab toi- muma kooskõlastatult Väike- Maarja vallavalitsuse olme- komisjoni ja munitsipaallette- võttega «Tehno».

1.2. Üldkasutatavate hoonete tre- pid peavad olema terved, pu- hastatud prahist, lumest ja jääst.

1.3. Trepikojad peavad olema val- gustatud. Hooned ja korterid peavad olema varustatud märkidega. Õisel ajal trepi- kojad lukustatud.

1.4. Hoonete katused ja räästad peavad olema puhastatud va- risemisohhtlikust jääst ja lu- mest, lahtistest eterniitidest, katusekividest jms.

2. Keelud

2.1. Risustada ja reostada hoo- neid ja nende ümbrust (maha loo-

Jõulukellad

Sõnad: Hilja Auvinen

Viis: Armas Maasalo

Tasa, tasa jõulukellad kajavad.
Üle terve ilmamaa
kõlab laul nüüd rõõmuga:
jõulud tulnud ju!

Tasa, tasa jõulukellad kajavad.
Taevavõlvil sädeleb
tähekesse valgushelek:
jõulud tulnud ju!

Tasa, tasa jõulukellad kajavad.
Kuusk see särab küünaldes,
rõõm on kõigil südames:
jõulud tulnud ju!

pida prahti, suitsukonisid,
maha sülitada, kirjutada hoo-
nete seintele ja plankudele
jne.).

2.2. Lõhkuda hoonete fassaadiele-
mente, välisukseid, lukke, vit-
riine jne.

2.3. Hoida lukustamata keldri- ja
pööninguukseid kogu ööpäeva
jooksul.

2.4. Hoida toiduaineid ja muid
esemeid akende ja rõdude
väliskülgedel.

2.5. Ümber ehitada rõdusid, lod-
žasid ilma kooskõlastatud
projektita.

2.6. Klopida rõdu ja aknast põ-
randavaipu, hoida seal ese-
meid, mis ulatuvad väljapoo-
le või kõrgemale rõdu piiret,
s.h. kuivatada pesu rõdu piir-
dest kõrgemal.

2.7. Häirida vaikust elamutes ja
nende lähedal kella 23.00
kuni 7.00-ni, puhkepäev.
9.00.

Eramukrundid

1. Nõuded

1.1. Sõnnikuhunnikud ei tohi aset-
seda räästa all, räästast val-
gust vihmavesi tuleb juhti-
da eemale.

1.2. Eramukruntide omanikud on
kohustatud hoidma korras
neile eraldatud territooriumi
ja hooldamiseks kinnitatud
maa-alad, projektijärgsed
piirdeaiad.

1.3. On kohustatud niitma muru,
pügama hekke ning kärpima
puuoksi, mis kasvavad side-
või elektriliinide kaitsevööndis
ning mis varjavad liiklust
reguleervaid tehnilisi vah-
deid või piiravad ristmiku
väljavaadet, (vaatevälja).

2. Keelud

2.1. Hoida kütte- ja muud mater-
jali piirdealast väljaspool.

Üldkasutata- vates kohtades töid läbi viivate organisatsioo- nide ja isikute kohustused

1. Ehitus-remondi- ja kaevetöid
tegevad juriidilised isikud või
üksikisikud on kohustatud:

— järgima kasvumulla arvelevõt-
mise, säilitamise ja kasutami-
se korda;

— hoidma korras ja puhastama
objektidega piirnevaid sõidu-
ja kõnniteid ning objektidel
juurdepääsuteid, ära vedama
lume, märgistama oma töö-
piirkonna;

— peale tööde lõpetamist hea-
korras objekti ümbruse ja
vedama ehitusjäätmed selleks
ettenähtud kohta;

— kinni pidama kaevetööde ees-
kirjadest.